

FUB

För barn, unga och vuxna
med utvecklingsstörning

D nr

YTTRANDE

Stockholm 2013-07-10

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare Anna Gabrielsson

Tid för undervisning – lärares arbete med skriftliga individuella utvecklingsplaner (Ds 2013:23)

Riksförbundet FUB, För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning, är en intresseorganisation som arbetar för att människor med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv med full delaktighet i samhällslivet och rätt till samma levnadsvillkor som gäller för andra. Riksförbundet FUB har ca 26 500 medlemmar.

Riksförbundet FUB överlämnar härmed följande synpunkter på betänkandet:

Sammanfattning

FUB välkomnar att utredningen uppmärksammar de eventuella brister som kan finnas när det gäller upprättande av elevdokumentation och elevernas rättsäkerhet. **FUB motsätter sig förslaget** att de skriftliga individuella utvecklingsplanerna i årskurs 1-5 i grundskolan ska begränsas till en gång per läsår och tas bort helt i årskurs 6-9.

FUB anser att det vore en bättre lösning att bibelhålla de skriftliga utvecklingsplanerna men utan att ställa krav på att de ska innehålla omdömen i varje enskilt ämne i grundskolans årskurs 6-9. De omdömen som ges är ofta till sin karaktär betygsliknande, vilket även utredaren konstaterar, och fyller därför ingen tydlig funktion. De skriftliga individuella utvecklingsplanerna däremot ska vara formativa till sin utformning och informera om elevens studieutveckling.

FUB motsätter sig även förslaget i den del som gäller grundsärskolan och specialsolan. FUB vill även fortsättningsvis behålla de skriftliga utvecklingsplanerna i grundsärskolans årskurser 6-9 och i specialsolan årskurser 7-10 även om betyg sätts. Elever i grundsärskolan och specialsolan har ofta en komplex skolsituation där det krävs en tydlig dokumentation för

att säkerställa att eleven utifrån sina förutsättningar får sin rätt till utbildning tillgodosedd.¹ Det är viktigt för alla barn att vid förändringar av skolsituationen ha så god dokumentation som möjligt till hjälp i sin fortsatta skolgång, emellertid får det anses vara avgörande för de elever som har ett omfattande stödbehov. För dessa elever ger inte tidigare betyg med ökad differentiering det underlag som de behöver för att kartlägga och följa upp kunskapsutveckling och sociala framsteg. Om de skriftliga individuella utvecklingsplanerna blir färre kommer de föräldrar som har behov av mer information än den som lämnas vid ett muntligt utvecklingssamtal själva få bära ansvaret för att informera sig. När rapporteringen begränsas till att endast ges muntligt anser FUB att det finns en risk att resurssvaga föräldrar inte kan ta del av nödvändig information. Om den muntliga informationen kompletteras med skriftligt finns den kvar och föräldrarna kan välja att bearbeta den själva. Under ett år kan mycket hinna förändras för en elev med en eller flera funktionsnedsättningar, eller en elev som får sin diagnos efter skolstart, då kan en individuell utvecklingsplan per läsår vara otillräcklig. FUB ser en fara med att resurssvaga föräldrar får svårigheter att bevaka sitt barns rätt till utbildning och rätt stöd, vilket också stöds av Eva Mårell-Olsson.²

Liksom utredaren anser vi att ansvaret för utformningen av skriftliga individuella utvecklingsplaner även fortsättningsvis ska ligga hos rektor.

FUB ställer sig tveksam till att utredningen, så snart efter skollagens (2010:800) tillkomst föreslår förändringar som, enligt vår bedömning, främst berör de elever som är i behov av särskilt stöd.

FUB hade gärna sett att utredningen i första hand hade tittat närmare på om det finns andra arbetsuppgifter, än elevdokumentation, som hade kunnat avlasta lärarna. I andra hand hade vi velat se en kartläggning av det befintliga stöd som finns och vad lärarna upplever saknas när det gäller arbetet med att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner. Först därefter anser vi att det är befogat att begränsa omfattningen av skriftliga individuella utvecklingsplaner, då vi är av den uppfattningen att detta dokument har en viktig uppgift att fylla. Enligt utredningen uppfattas det även som ett användbart instrument i arbetet med elevernas utveckling av lärarna själva.

FUB anser att skälen till att upprätta färre skriftliga individuella utvecklingsplaner, att det tar tid att upprätta dem bla för att det saknas tydliga rutiner, att det är ett stort antal elever och att föräldrar med brister i svenska språket eller med låg utbildning inte kan ta till sig informationen, inte är tillfredställande.

FUB vill betona att en minskning av antalet skriftliga individuella utvecklingsplaner innebär att de skriftliga åtgärdsprogrammen som elever i behov av särskilt stöd har rätt till³ blir ännu viktigare för att kunna upprätthålla elevernas rättsäkerhet.

¹ Prop 2009/10:165 sid 390 f

² Ds Tid för undervisning 2013:23 sid 95

³ Skollagen (2010:800) kap 3 § 9

Ett beslut om minskad skyldighet att upprätta elevdokumentation ska enligt FUB följas upp med en utvärdering för att säkerställa att förslaget syfte uppfylls, dvs att det sker en ökning av både undervisningstid och kvalitet.

1.2.1 Avgränsningar i arbetet

FUB är medveten om att utredningens fokus ligger på lärarnas situation i skolan. Vi har förståelse för att skolsituationen kan behöva belysas ur olika perspektiv, vi anser dock att skolan i första hand är till för eleverna. Läraryrket, liksom andra yrkesgrupper, kommer alltid att förändras och undervisningsväsendet bör ha beredskap för att hantera en reformutveckling. Vi har en skola för att eleverna har rätt att utifrån sina förutsättningar utvecklas så långt som möjligt⁴. Enligt FUB ska inte detta glömmas bort och elevernas perspektiv bör alltid vara närvarande.

2.2 Lärares arbetsuppgifter

Vår organisation är enig med utredningens arbetsgrupp att lärares kärnuppgift är att undervisa och att skapa förutsättningar för densamma. Vi instämmer i att det är viktigt att hitta en balans mellan lärares administrativa uppgifter och uppföljning av elevens kunskapsutveckling och behov av stöd. Frågor som måste besvaras i detta sammanhang är vad administrativa uppgifter respektive uppföljning av elevens kunskaps utveckling och behov av stöd betyder (avsnitt 2.3.3.1).

2.3 Studie från Arbetsmiljöverket och Statistiska centralbyrån

Enligt den undersökning som genomfördes av SCB 2011 var lärare den yrkesgrupp som upplevde att deras arbetsbelastning hade ökat mest. Den nya Skollagen har inneburit ökade krav på lärare att dokumentera arbetet med de enskilda eleverna. Vår organisation vill dock betona att det inte nödvändigtvis behöver innebära att det är nya uppgifter som ska minska i omfattning bara för att de har tillkommit senast. Det finns inget i utredningen som motsäger att det kan finnas andra arbetsuppgifter som i lika hög grad skulle frigöra tid från lärarnas arbetstid som minskad elevdokumentation.

2.3.3 Studier från Skolverket

2.3.3.1 Skolverkets nationella tidsstudie

I utredningen finns förutom Skolverkets tidsstudie ett flertal andra undersökningar som definierar begreppet administration⁵. Av detta framgår att det inte endast är administration i form av elevdokumentation som tar lärarnas tid i anspråk. En icke oväsentlig andel tid läggs på uppgifter såsom exempelvis att beställa material, vara mat- och rastvakt, kopiera material, städa i lokaler, städa efter kollegor, möten med övrig personal som inte är relaterad till egna

⁴ FN:s barnkonvention art 6 och Skollagen kap 1 § 4 samt kap 3 § 3

⁵ Ds 2013:13 Tid för undervisning sid 41 ff

lektioner, hitta vikarier, frånvarohantering, mentorstid och marknadsföring. Arbetsuppgifter som rimligtvis borde kunna skötas av annan skolpersonal. Skolverkets tidsstudie visar att en grundskolelärare i snitt använder 11 % av sin dag till ”Bedömning och dokumentation av elevers utveckling”, vilket bla uppgavs vara individuell utvecklingsplan och åtgärdsprogram, att jämföra med 13 % till ”Administrativt och praktiskt kringarbete”, vilket kunde vara att fixa datorer, kopiera material och iordningställa lokaler.⁶ Även till ”Reflexioner och kompetensutveckling” och ”Övriga aktiviteter” där olika former av möten ingick ägnas 13 %. Sveriges kommuner och Landsting konstaterar vidare att effektiva mötesrutiner ofta saknas vilket torde medföra en högre tidsåtgång än nödvändigt.

FUB anser att det bör övervägas i vilken utsträckning andra yrkesgrupper kan utföra de arbetsuppgifter av mer administrativ karaktär som idag utförs av lärare. Vi anser att lärare som profession bör, så långt det är möjligt, renodlas till ett pedagogiskt uppdrag vilket då även ska inkludera uppgifter som att skapa förutsättningar för undervisning.

4.3.1 Skolverkets uppföljning och utvärdering 2010

I Skolverkets rapport konstateras att ca 40 % av lärarna ansåg att det var ”...oklart vad som skiljer en individuell utvecklingsplan och ett åtgärdsprogram åt.”⁷ Vidare står det i Skolverkets rapport att ”...att det finns risker med alltför mycket skriftlig information, framför allt gentemot elever och föräldrar med begränsade kunskaper i det svenska språket.” Detta antyder att många lärare är i behov av vägledning, i sitt arbete att upprätta de dokument som lagstiftningen stipulerar, snarare än ändringar av den nya Skollagen.

FUB anser inte att varken en osäkerhet i att upprätta individuella utvecklingsplaner eller att föräldrars utbildningsnivå eller bristande kunskap i svenska språket utgör tillfredställande skäl till att avskaffa skriftliga individuella utvecklingsplanerna i grundsärskolan och specialskolan.

5.2.2 Lärares arbetsbelastning

Skolverket rapporterar att arbetet med de omdömen som ingår i individuella utvecklingsplaner upplevs som ett dubbelarbete eftersom de till sin karaktär är betygslänkade och dessutom skrivs i anslutning till betygssättning. Vidare menar 9 av 10 lärare, enligt Skolverket, att de saknar nödvändig tid för att upprätta omdömen. Samtidigt uppgav både föräldrar och lärare i Skolverkets studie från 2007, dvs innan kravet på skriftliga omdömen, att individuella utvecklingsplaner innebar en förbättring av utvecklingssamtalen samt att tiden för att upprätta en individuell utvecklingsplan var en god investering. FUB anser att detta stödjer vår uppfattning att bibehålla de skriftliga individuella utvecklingsplanerna som idag, men göra de skriftliga omdömena frivilliga för grundskolans årskurs 6-9. Motiven för de skriftliga individuella utvecklingsplanerna⁸ kvarstår enligt FUB.

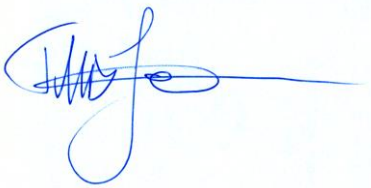
⁶ Ds Tid för undervisning sid 41 f

⁷ A a sid 87

⁸ A a sid 102 f

Dag som ovan

För Riksförbundet FUB

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'T. Jansson', with a long horizontal stroke extending to the right.

Thomas Jansson

Förbundsordförande